

Управління фінансово-кредитними системами та соціально-гуманітарна компонента їх розвитку

Management of financial and credit systems and the socio-humanitarian component of their development

DOI: [10.26565/2786-4995-2022-3-05](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-3-05)

УДК 330.322

Аліна Майборода

кандидат економічних наук, ст. викладач

Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, 61022, Україна,

email: ma.alina.v@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-6575-9024

ІНВЕСТУВАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ У ЦІННІ ПАПЕРИ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

Анотація. Криза, що почалася у вітчизняній економіці з початком війни в Україні, показала, що не лише економіка України була не готова до її наслідків, а й вся світова економічна система в цілому. Так, майже кожна країна світу відчула зростання цін на продукти, електричні ресурси і тд, а економіка Сполучених штатів Америки стикнулася з найвищим рівнем інфляції за останні 40 років.

Девальвація вітчизняної валюти, яку в перші декілька місяців війни, можна було стримувати, зараз набирає оберти. А тому пошук шляхів збереження гривневих заощаджень домогосподарств є достатньо важливим та необхідним.

Так, в останні роки найбільш часто заощадження направлялися на депозитні рахунки. Допоки депозити забезпечували дохідність, що покривала рівень інфляції - цей тип фінансових операцій можна було вважати стабільним та достатнім, для збереження грошей в Україні, хоча й не давав високої прибутковості. Від початку військових дій в Україні, рівень інфляції в Україні, за офіційними даними, свідчить про 21,6% річних у 2022 році.

Таким чином вітчизняні домогосподарства змушені шукати інші, більш дієві фінансові інструменти та операції, які можуть запропонувати вищий відсоток дохідності.

У статті досліджено особливості інвестування заощаджень домогосподарств у вітчизняні та закордонні цінні папери. Розглянуто найбільш стабільні та надійні акції провідних корпорацій, що можуть забезпечити збереження грошових заощаджень від знецінення.

Ключові слова: *заощадження, інвестиції, акції, військові облигації, прибутковість.*

Формули: 0, рис.: 5, табл.: 1, бібл.: 1.

Вступ. Економіка України переживає не найлегий час: більшість підприємств східної та південної України зруйновані чи пошкоджені, деякі види продукції вже не досить актуальні, тому їх виробництво під великим питанням. Але не дивлячись на все це - економіка України працює. І в цей складний час, коли більша частина населення України залишилися без роботи, більш-менш впевнено себе можуть почувати лише ті, хто має пасивний дохід і значну фінансову подушку. І для того, щоб гроші, які були накопичені раніше, почали працювати і не втратити їх через знецінення валюти, варто розглянути можливості щодо їх інвестування.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдань. Дана проблематика частково була розкрита у наукових працях таких вітчизняних та закордонних науковців, як: Кізіма Т., Мітал О.Г., Рамський А.Ю., Тропіна В.Б та інші.

Військовий стан катастрофічно вплинув на вітчизняну економіку, майже повністю зупинивши її. Він повного краху українську економіку вберегла та частина підприємств, які продовжили працювати з початком війни. Підтримка економіки зараз - це один з найбільш важливих напрямків, на який має працювати вітчизняне підприємництво.

Через спад економіки українська валюта зіткнулася з проблемами девальвації, а через це значна частина домогосподарств, які мали заощадження, частково їх втратили.

Саме тому наразі важливо знайти шляхи зменшення негативного впливу війни на фінанси домогосподарств та допомогти вітчизняним домогосподарствам ефективно ними управляти, використовуючи для інвестування у надійні фінансові інструменти.

Метою статті є висвітлити особливості та необхідність інвестування збережень вітчизняних господарств у військовий час.

Результати дослідження. За даними Державної служби статистики України[1] починаючи з лютого 2022 року рівень цін значно виріс. Індекс споживчих цін відображає постійне щомісячне зростання на 1,5-2% (рис.1) і на початок грудня розмір інфляція становив близько 21,6%. Навіть на основі цих даних можемо стверджувати, що вітчизняні підприємства та домогосподарства втратили через знецінення національної валюти близько п'ятої частини своїх заощаджень чи сформованого інвестиційного капіталу.

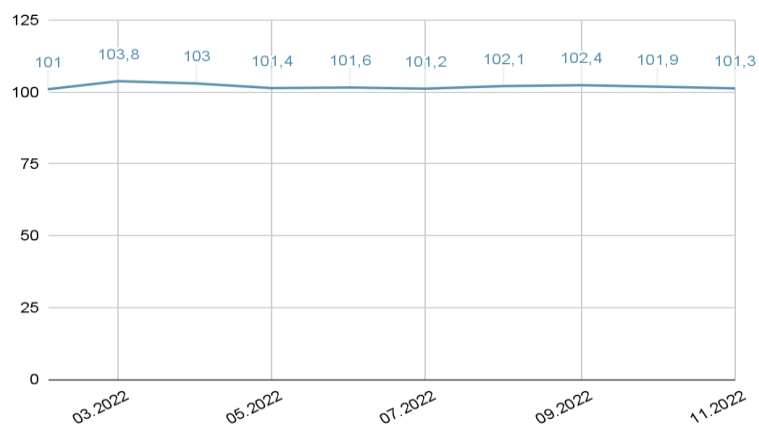

Рис. 1. Рівень споживчих цін в Україні з січня до листопада 2022 року

Джерело: складено автором на основі статичних даних Державної служби статистики України[1]

Оскільки єдиним варіантом зберегти кошти є переведення їх в більш надійний та стійкий ресурс, більшість українців купують валюту, таким чином зменшуючи ймовірність втратити свої кошти. Проте, як свідчать дані закордонних джерел, долар та євро, які купуються в Україні найчастіше - не є найбільш стабільними валютами світу.

Так, за даними, що відображено на сайті Федеральної резервної системи США[10] за останній рік курс долару до інших валют світ не був стійкий та мав значні коливання. Це ж стосується і курсу євро, на зниження стійкості якого має значний вплив війна в Україні,

оскільки економіка України є частиною європейської економічної системи.

Збереження заощаджень, наразі, є найбільш проблемним питанням. Проте обмін гривні на інші валюти - допомагає лише не втратити частину коштів, проте це не можна вважати інвестиціями. Аби заощадження домогосподарств стали повноцінними інвестиціями, вони мають бути вкладені в певні інвестиційні інструменти, що будуть прибутковими та зможуть покрити знецінення валюти. І якщо раніше найбільш розповсюдженим вкладенням коштів були депозити, то наразі їх прибутковість не покриває девальвацію гривні. Таким чином виникає необхідність в пошуку актуальним шляхів інвестування заощаджень, що можуть забезпечити отримання додаткових коштів для підтримки домогосподарств у складний воєнний час.

Наше дослідження варто розпочати з визначення обсягів заощаджень, якими володіють вітчизняні домогосподарства на початку військового часу. Так, за даними Державної служби статистики (табл. 1), на кінець 2021 року обсяг заощаджень домогосподарств становив 374424 млн.грн. Ця сума значно менша, ніж у 2020 році, проте доволі суттєва. Також з даної таблиці можемо зробити висновок, що за 5 років вітчизняні домогосподарства витратили на збереження менше 10% доходів лише в 2022 році.

Таблиця 1

Доходи та заощадження вітчизняних домогосподарств з 2017 до 2021, млн грн

Рік	Доходи	Заощадження	Питома вага заощаджень в доходах, %
2017	2652082	292097	11%
2018	3248730	363759	11,2%
2019	3744060	387067	10,3%
2020	4045191	524645	12,96%
2021	4698611	374424	7,96%

Джерело: складено автором на основі статичних даних Державної служби статистики України[1]

Трансформація готівкових коштів в інвестиційний ресурс - складний процес, який потребує виваженого та ґрунтовного дослідження. Зважаючи на різноманітність інвестиційних активів, які використовуються на світовому ринку останнім часом, варто більш детально дослідити найбільш популярні шляхи інвестування коштів, які доступні вітчизняним домогосподарствам.

Дослідження показує, що при плануванні напрямів для інвестування та вкладення коштів, вітчизняні домогосподарства обирають один з двох напрямків, які зазначалися вище: конвертація гривневих заощаджень в «тверду» валюту для збереження їх від девальвації чи вкладення коштів на депозитні рахунки.

Інший напрямок, але менш популярний, що використовується для інвестування - це купівля цінних паперів. Через нерозвиненість ринку цінних паперів в Україні та фондового ринку в цілому, він користується попитом серед обмеженої кількості людей. Ще одним стримуючим фактором, що не дозволяє вітчизняним домогосподарствам використовувати його для отримання додаткового прибутку та пасивного доходу - низький рівень фінансової грамотності населення в цій сфері. Це стосується купівлі цінних паперів не лише в Україні, а й за кордоном.

З початком війни одним з найбільш використовуваних цінних паперів в Україні стали ОВДП (облігації внутрішньої державної позики), а саме військові облігації.

Упродовж повномасштабної війни Росії проти України уряд залучив від розміщення ОВДП на аукціонах 106 021,5 млн грн, 1 384,7 млн дол. США та 468,4 млн євро. На погашення за внутрішніми борговими цінними паперами спрямовано 164 209,9 млн грн, 2 090,2 млн дол. США та 168,0 млн євро. Про це свідчать дані депозитарію НБУ[9].

З цих даних можна зробити висновок про високий рівень довіри до державних цінних паперів та впевненість інвесторів, що вкладені гроші будуть повернуті. Проте варто також зазначити, що прибутковість за даними облігаціями майже не відрізняється від прибутковості доларових депозитів і становить 6-12% річних, а тому їх можна розглядати, як варіант інвестиції для підтримки вітчизняної економіки та збереження грошей від девальвації, але вони не дадуть достатнього рівня прибутковості, щоб забезпечити пасивний прибуток вітчизняним домогосподарствам.

Розглядаючи світовий ринок цінних паперів, можна виділити ТОП-3 акцій, що відображають постійне зростання вартості та прибутковості. Це акції відомих фірм, як Apple Inc., Tesla Inc., Microsoft Corporation. Саме вони будуть розглянуті в нашому дослідженні.

Дані фінансової звітності компанія Apple Inc. за останні 5 років свідчать про постійне зростання як виручки від реалізації, так і чистого доходу. Якщо порівняти обсяги виручки в 2018 році та в кінці 2022 року, то бачимо зростання з 265,60 млрд.дол. до 394,33 млрд.дол[5]. При цьому, не дивлячись на значне зростання операційних витрат на 16,99%, обсяг чистого прибутку зріс на 5,41% та становить 99,8 млрд.дол.

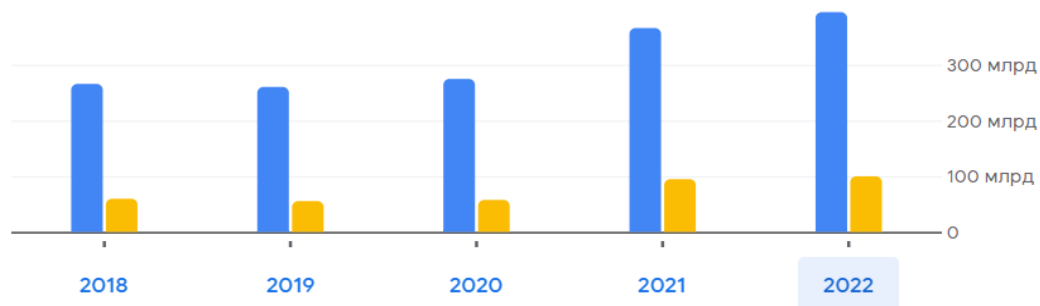

Рис. 2. Фінансові результати діяльності Apple Inc. в 2018-2022 рр.

Джерело: [4]

Завдяки таким результатам від фінансової діяльності, а також ряду інших причин, акції корпорації Apple Inc. зросли з 43,75\$ на початку 2018 року до 129,61\$ на кінець 2022 року(рис.3). Не зважаючи на достатньо нестабільний курс акції протягом 2022 року, кінець року корпорація закінчує з значним курсом за 1 акцію у розмірі 129,61\$, а тому вкладення заощаджень у ці акції допоможуть отримати високий рівень доходності у майбутньому на протязі 3-5 років.

Рис.3. Динаміка курсу акцій корпорації Apple Inc. з 2018 до 2022 року, дол/акцію

Джерело: [4]

Корпорація Tesla Inc., яка заснована в 2003 році, стала лідером світового ринку з виробництва електричних автомобілів та засобів збереження електроенергії. Завдяки постійній роботі над інноваційними продуктами та впровадженні сучасних технологій за останні 5 років роботи, корпорація показала значне зростання чистого прибутку з 1,62 млрд.дол. у 2018 році до 3,29 млрд.дол. у 2022 році[4, 6].

Динаміка курсу акцій корпорації Tesla Inc. з 2018 до 2022 року[4] свідчить про значне зростання їх вартості. Так, на початку 2018 року 1 акція корпорації Tesla Inc. коштувала 21,11\$, а на кінець 2022 року можна її придбати вже за 121,82\$(рис.4). Таким чином зростання вартості більш ніж в 5 разів свідчить про високий рівень надійності даних акцій, а також про довіру акціонерів до даної корпорації. І хоча порівнюючи вартість даної акції з початком 2022 року, вона знизилася майже в 3 рази(з 352,26\$ до 121,82\$), в найближчі роки акціонери можуть сподіватися на подальше їх зростання, слідуючи тенденції попередніх 5 років.

Рис. 4. Динаміка курсу акцій корпорації Tesla Inc. з 2018 до 2022 року, дол/акцію
Джерело: [4]

Microsoft Corporation - лідер серед розробників програмного забезпечення у світі. Корпорація, що заснована ще в 1975 році в останній рік стикнулася з великою кількістю негативних чинників, що мали значний вплив на її прибутковість.

Так, як свідчать дані офіційного звіту корпорації, за 2022 рік Microsoft Corporation отримала чистий прибуток у розмірі 198,27 млрд.дол, що на 17,96% більше ніж у минулому році[7]. Не дивлячись на зростання прибутку, вартість 1 акції значно знизилась: з 314,04\$ на початку року до 241,01\$ на кінець 2022 року(рис.5). При цьому варто зазначити, що за останні 5 років акції Microsoft Corporation зросли майже у 2,5 рази, порівнюючи з вартістю 88,19\$ за акцію на початку 2018 року.

Рис. 5. Динаміка курсу акцій корпорації Microsoft Corporation з 2018 до 2022 року, дол/акцію
Джерело: [4]

Варто зазначити, що акції розглянутих компаній мали негативну тенденцію зниження через ряд причин, до яких можна віднести:

- найбільший рівень інфляції в США за останні 40 років;
- війну в Україні;
- втрата значної частини ринку збуту продукції через закриття доступу російського ринку до світової економічної системи.

Ці та інші причини спричинили спад вартості акцій даних корпорацій. Проте, як показали дані за останні 5 років, акції досліджених компаній мали стійку тенденцію зростання, а тому в наступні роки вартість цих акцій буде підвищуватися.

Висновки. Війна в Україні негативно вплинула не лише на економіку України, але й на світову економіку в цілому. Наразі ми спостерігаємо коливання курсів валют більшості країн світу, в тому числі євро та долара. Нестабільні умови розвитку економічної картини світу мали значний вплив і на фондові ринки світу, що спричинило частковий “обвал” достатньо стабільних цінних паперів.

В нашому дослідженні було розглянуто ТОП-3 результатів роботи світових корпорацій, що мають відкритий продаж акцій. Не дивлячись на значні коливання курсів акцій, 2022 рік ці корпорації завершують з високими фінансовими результатами.

Перевагами інвестування заощаджень у цінні папери іноземних корпорацій в цей складний час можна назвати такі, як:

- постійне зростання протягом останніх 5 років курсу цих акцій;
- стабільна виплата дивідендів за ними;
- високий рівень надійності корпорації, що випускають акції;
- збереження гривневих заощаджень від їх девальвації;
- отримання стабільного прибутку у вигляді дивідендів у майбутньому.

З метою мінімізації своїх втрат від девальвації гривні, вітчизняні домогосподарства можуть інвестувати свої кошти у менш ризикові цінні папери, такі як військові ОВДП, які мають обмежений строк обігу та допоможуть власникам отримати прибутковість у розмірі 10-12% вже через рік.

Основний висновок, який варто зробити за результатами нашого дослідження, полягає в тому, що в цей складний час економіка України потребує ресурсів для функціонування. Саме тому, дрібні підприємства починають працювати, сплачуючи податки та збори, НБУ підтримує банківську систему всіма можливими заходами, а домогосподарства, тим часом, можуть спрямувати свої заощадження на підтримку економіки та інвестувати свої заощадження в вітчизняні цінні папери або вкласти в закордонні, а отримані дивіденди використовувати в Україні, забезпечуючи притік іноземної валюти в Україну.

Список використаної літератури

1. Доходи та витрати населення України. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.07.2022).
2. Кізіма Т. Домогосподарства на фінансовому ринку України: поведінково-мотиваційний аспект. *Світ фінансів*. 2016. № 3(48). С. 89–101.
3. Мігал О.Г. Заощадження домогосподарств та їх трансформація в інвестиційні ресурси. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2017. № 1 (22). С. 70-78.
4. Офіційний веб-сайт Google Finance. URL: <https://www.google.com/finance/> (дата звернення: 25.07.2022).
5. Офіційний веб-сайт Apple Inc. URL: <https://www.apple.com/> (дата звернення: 25.07.2022).
6. Офіційний веб-сайт Tesla Inc. URL: <https://ir.tesla.com/> (дата звернення: 25.07.2022).
7. Офіційний веб-сайт Microsoft Corporation. URL: <https://microsoft.com/en-us/investor/> (дата звернення: 25.07.2022)).
8. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств: монографія, 2014. 352 с.
9. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 25.07.2022)
10. Офіційний сайт Федеральної резервної системи США [Електронний ресурс]. URL: [The Fed - Foreign Exchange Rates - H.10 - December 27, 2022 \(federalreserve.gov\)](https://www.federalreserve.gov/) (дата звернення: 25.07.2022).
11. Тропіна В. Б. Заощадження населення як основа формування інвестиційного потенціалу домогосподарств. *Економіка та держава*. 2016. №1. С. 18-21.
Стаття надійшла до редакції 01.08.2022
Статтю рекомендовано до друку 12.08.2022

References

1. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine] (2022). *Dokhody ta vytraty naseleennia Ukrainy*. [Incomes and expenses of the population of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Kizima T. (2016). Domohospodarstva na finansovomu rynku Ukrainy: povedinkovo-motyvatsiinyi aspekt [Households on the financial market of Ukraine: behavioral and motivational aspect]. *Svit finansiv*, 3(48). 89–101 [in Ukrainian].
3. Mital O.G. (2017). Zaoshchadzhennia domohospodarstv ta yikh transformatsiia v investytsiini resursy [Household savings and their transformation into investment resources]. *Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, 1 (22). 70-78 [in Ukrainian].
4. Google Finance (2022). Official website. Retrieved from: <https://www.google.com/finance/>. [in Ukrainian].
5. Apple Inc. (2022). Official website. Retrieved from: <https://www.apple.com/>. [in English].
6. Tesla Inc. (2022). Official website. Retrieved from: <https://ir.tesla.com/>. [in English].
7. Microsoft Corporation. (2022). Official website. Retrieved from: <https://microsoft.com/en-us/investor/>. [in English].
8. Ramsky A.Yu. (2014). *Investytsiinyi potentsial domohospodarstv: monohrafiia* [Investment potential of households: monograph]. [in Ukrainian].
9. Natsionalnyi bank Ukrainy (2022). *Statystryka shchodo prodazhu ta pohashennia OVDP* [Statistics on the sale and redemption of OVDP] Retrieved from: <https://bank.gov.ua/>. [in Ukrainian].
10. Federal Reserve System of the United States (2022). Official website. Retrieved from: <https://www.federalreserve.gov/>. [in English].
11. Tropina V.B. (2016). Zaoshchadzhennia naseleennia yak osnova formuvannia investytsiinoho potentsialu domohospodarstv [Savings of the population as a basis for forming the investment potential of households]. *Ekonomika ta derzhava*, 1. 18-21 [in Ukrainian].

The article was received by the editors 01.08.2022

The article is recommended for printing 12.08.2022

Maiboroda Alina

PhD in Economics,

Educational and Scientific Institute «Karazin Banking Institute»

V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine,

email: ma.alina.v@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6575-9024

INVESTING SAVINGS IN STOCKS DURING WARTIME

Abstract. The crisis that began in the domestic economy with the beginning of the war in Ukraine showed that not only the economy of Ukraine was not ready for its consequences, but also the entire world economic system as a whole. Yes, almost every country in the world felt the increase in prices for products, electrical resources, etc., and the economy of the United States of America faced the highest level of inflation in the last 40 years.

The devaluation of the domestic currency, which could be restrained in the first few months of the war, is now gaining momentum. Therefore, the search for ways to save hryvnia savings of households is quite important and necessary.

Thus, in recent years, savings were most often directed to deposit accounts. As long as the deposits provided a return that covered the level of inflation, this type of financial operations could be considered stable and sufficient for keeping money in Ukraine, although it did not give a high return. Since the beginning of military operations in Ukraine, the level of inflation in Ukraine, according to official data, indicates 21.6% per year in 2022.

Thus, domestic households are forced to look for other, more effective financial instruments and operations that can offer a higher percentage of return.

The article examines the peculiarities of investing household savings in domestic and foreign securities. The most stable and reliable shares of leading corporations, which can ensure the preservation of monetary savings from depreciation, are considered.

Keywords: *savings, investments, stocks, war bonds, yield.*

JEL Classification: D15, D31, D25, G12/

Formulas: 0, fig.: 5, tabl.: 1, bibl.: 11.